

Stichting Veilig
Onderwijs

st.
veiligonderwijs

Stichting Veilig
Onderwijs

VeiligOnderwijs

Sociaal Veilig Onderwijs

*Een nieuw begin, vanuit
elke hoek belicht*

Thema:

Een nieuw begin

Een wens voor een ander:

De kracht van geven

www.stichtingveiligonderwijs.nl

Colofon

Het SVO-magazine verschijnt elk kwartaal en is een uitgave van Stichting Veilig Onderwijs

Tel. 085 - 0047947

Redactie:

Elly Amiraal

Chtis Reinders

Natasja Huisman

Inhoud magazine 2025-3

- 3. **Voorwoord: Een nieuw begin**
- 4. **Een nieuw begin, vanuit elke hoek belicht**
- 5. **Directeur: Een cultuur van welkom**
- 10. **Mentor: Mijn klas, onze regels**
- 10. **Leerling: "Vanaf nu doe ik het anders"**
- 11. **Docent: Tussen vertrouwen en verwachting**
- 13. **Schoolpsycholoog: Een zachte landing**
- 14-15. **Een nieuwe start in het schooljaar: reflecties en de PDCA-cyclus**
- 15. **De stelling**
- 16. **Zie de mens achter het gedrag**
- 17. **Rituelen van herstart**
- 18. **Teamleider Bovenbouw: Vertrouwen als vertrekpunt**
- 19. **Ouder: Loslaten in vertrouwen**
- 19. **Onderwijskunstenaar: Onderwijs als hergeboorte**
- 20. **De Bestuurder: Ruimte maken voor het onbekende**
- 20. **Een brief aan de toekomst**
- 22. **Een nieuw begin - een psychologische benadering**

8-9.

**Vijf vragen aan ...
Heidi Jacobs, PASSIE Expert**

6-7.

Een wens voor een ander -
de kracht van geven

Columnns

12-13. *Wim Overgaauw: Je school, je lust en je leven*

24. *Chris Reinders: Ultima Verba*

21.

Wie Verdient de People Help
the People Award 2025?

DNB GROEP
SOCIALE EN MAATSCHAPPELIJKE PUBLICATIES

UITGEVER:
DNB GROEP B.V.
RECEPTIE@DNBGROEP.NL
WWW.DNBGROEP.NL

DE UITGEVER EN STICHTING VEILIG ONDERWIJS ZIJN NIET VERANTWOORDELIJK VOOR DE INHOUD VAN DE ADVERTENTIES. NIETS UIT DE ADVERTENTIES MAG WORDEN GEKOPIEERD EN/OF VERSPREID ZONDER SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE UITGEVER.

Een nieuw begin

Terwijl het schooljaar 2024-2025 ten einde loopt, blik ik met gepaste trots terug op wat er in het afgelopen jaar is bereikt. Onze professionals van Stichting Veilig Onderwijs hebben op veel scholen in het land hun expertise mogen inzetten. Samen met leerlingen, leraren, schoolleiders en ouders hebben we gewerkt aan een fundament dat voor elk kind van onschatbare waarde is: sociale veiligheid.

We zagen hoe leerlingen weer opbloeden dankzij een luisterend oor, hoe teams in beweging kwamen door gesprekken die er écht toe deden, en hoe scholen met lef en compassie moeilijke thema's durfden aan te pakken. Het zijn juist die momenten waarop we merken dat ons werk ertoe doet.

Dit magazine, het laatste van dit schooljaar, staat in het teken van 'Een nieuw begin'. Een thema dat nauw verbonden is met het onderwijs. Elk schooljaar, elke nieuwe groep, elke verandering in een team is een kans om opnieuw te beginnen. Maar ook op persoonlijk niveau betekent een nieuw begin vaak durven loslaten, herijken, en met frisse moed verdergaan.

In dit magazine vind je verhalen en reflecties vanuit verschillende perspectieven binnen het onderwijs. Wat betekent een nieuw begin voor een ouder, een leerling, een leerkracht of een bestuurder? En hoe raakt dat aan het thema sociale veiligheid? De bijdragen laten zien hoe veelzijdig, hoopvol en soms ook kwetsbaar een nieuw begin kan zijn.

Met dit laatste magazine van het jaar willen we iedereen bedanken die zich het afgelopen jaar heeft ingezet voor veilige en positieve leeromgevingen. En we kijken alvast vooruit: naar het schooljaar 2025-2026, waarin we ons werk met evenveel toewijding voortzetten. Nieuwe kansen, nieuwe ontmoetingen, en hopelijk opnieuw veel samenwerking.

Namens Stichting Veilig Onderwijs wens ik iedereen een mooie zomer toe. Tijd om op te laden, stil te staan en ruimte te maken voor wat komen gaat.

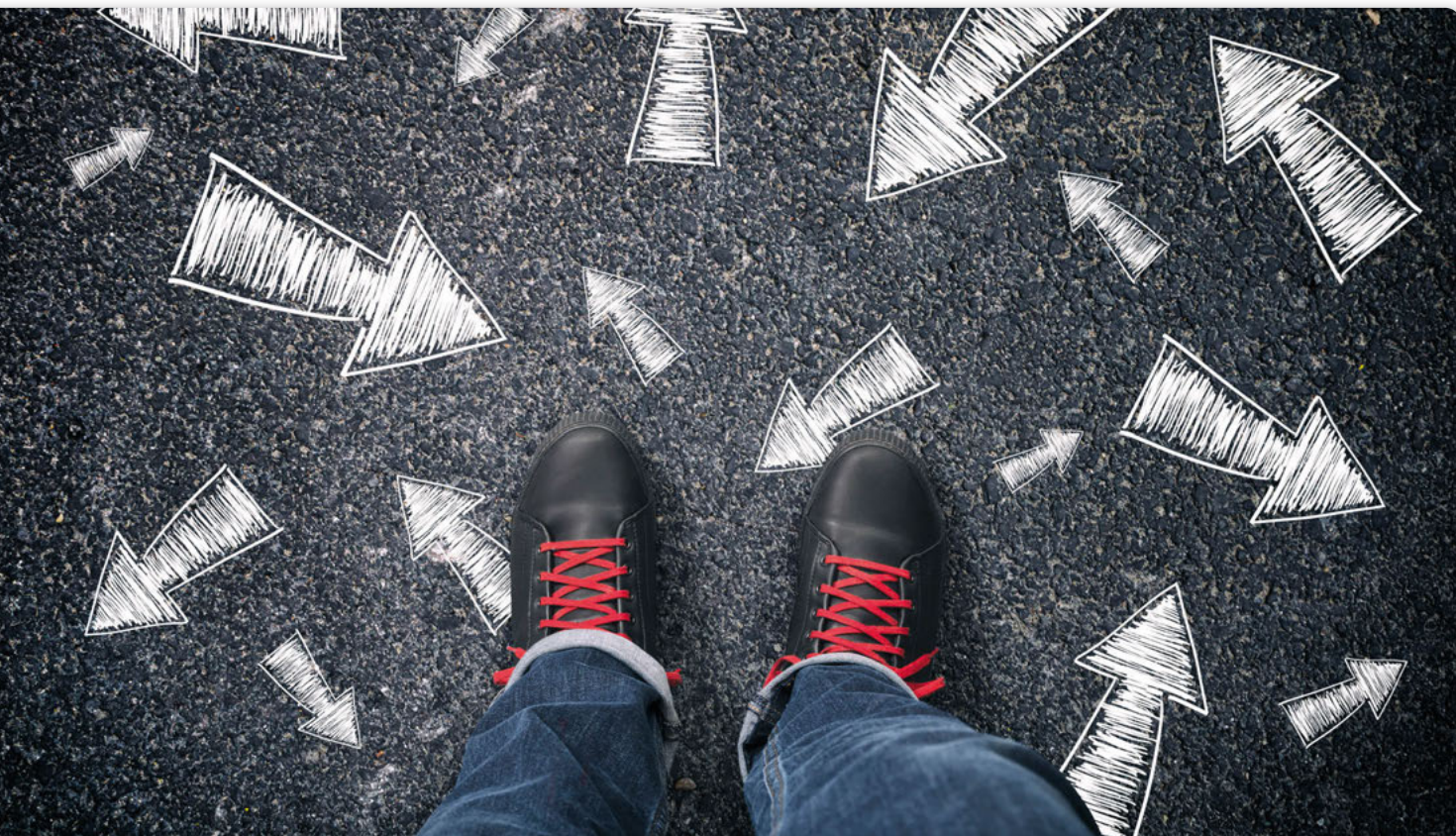
Op naar een nieuw begin.

Met hartelijke groet,

Natasja Huisman
Directeur Stichting Veilig Onderwijs

Een nieuw begin, vanuit elke hoek belicht

Het afgelopen schooljaar hebben de professionals van Stichting Veilig Onderwijs op uiteenlopende scholen in het land hun expertise mogen inzetten op het gebied van sociale veiligheid. In klaslokalen, teamkamers en directiekantoren hebben zij samengewerkt met leerlingen, leraren, ouders en schoolleiders om bij te dragen aan een veilige en ondersteunende leeromgeving.

Terugkijkend op al die ontmoetingen, gesprekken en inzichten ontstond er bij de redactie van dit magazine een eenvoudige, maar veelomvattende vraag: "Een nieuw begin - wat betekent dat eigenlijk?"

We vroegen onze collega's van Stichting Veilig Onderwijs om deze vraag mee te nemen naar de mensen die zij in de praktijk zijn tegengekomen. De antwoorden die we kregen, waren divers, persoonlijk en soms verrassend. Want een nieuw begin kan van alles betekenen: de start van een schooljaar, een tweede kans voor een leerling, een andere rol binnen het team, of het hervinden van motivatie na een periode van tegenslag.

In dit magazine lees je verhalen, reflecties en artikelen vanuit verschillende perspectieven binnen het onderwijs. Leerkrachten,

ouders, bestuurders, gedragsdeskundigen en leerlingen zelf geven woorden aan wat een nieuw begin voor hen betekent.

Het is een eerbetoon aan de veerkracht, hoop en ambitie die zo kenmerkend zijn voor het onderwijsveld - en tegelijkertijd een uitnodiging om samen het nieuwe schooljaar 2025-2026 te beginnen met frisse moed, hernieuwde intenties en oog voor elkaar.

Namens de redactie wensen we je veel leesplezier én een inspirerende start van wat hopelijk weer een mooi en betekenisvol schooljaar wordt.

Een cultuur van welkom

Op de eerste schooldag wandel ik altijd bewust door de gangen voordat de bel gaat. Niet om te controleren, maar om te voelen. De geur van vers gewreven linoleum, het geluid van schuifelende rugzakken, de gespannen gezichten van brugklassers - het hoort allemaal bij dat ene, magische moment: een nieuw begin. Als directeur zie ik het als mijn taak om die eerste dag meer te maken dan een formele opening. Het moet voelen als een welkom.

Een cultuur van welkom ontstaat niet vanzelf. Het vraagt om visie én om actie. Veiligheid - fysiek, sociaal én emotioneel - moet niet alleen gepredikt worden in ons schoolplan, maar geleefd worden in de praktijk. En dat begint bij de leiding. Bij hoe ik zelf begroet, hoe ik reageer op spanning, en hoe ik ruimte maak voor kwetsbaarheid - van collega's én leerlingen.

Vorig jaar besloten we met het hele team om het schooljaar te starten met een bijeenkomst waarin elk personeelslid zijn of haar grootste uitdaging én grootste hoop voor het nieuwe schooljaar uitsprak. Geen beleidsstukken, geen cijfers. Gewoon mensen. Sommigen spraken over burn-outsignalen, anderen over het verlangen naar meer verbinding met hun mentorklas. Er werd gelachen, maar ook gehuild. Daarna pas kwamen de roosterwijzigingen.

Als schoolleiding moeten we het goede voorbeeld geven. Een cultuur van welkom is alleen geloofwaardig als je zelf die openheid leeft. Dat betekent ook dat ik soms een boze ouder bel en zeg: "Ik weet het even niet precies, maar ik wil u horen." Dat ik niet meteen verdedig, maar luister. Of dat ik tegenover een gefrustreerde docent zeg: "Ik snap je, en je punt is terecht. Wat heb je van mij nodig?"

Voor leerlingen betekent een welkom dat ze gezien worden, ook als ze zich verstoppen achter een capuchon of bravoure. We hebben sinds kort een ochtendteam van collega's die niets anders doen dan de eerste 45 minuten zichtbaar zijn bij de poort, in de aula, bij de kluisjes. Niet om te surveilleren, maar om te groeten. Om te zeggen: 'Fijn dat je er bent.' Het klinkt simpel, maar die woorden maken het verschil. Een leerling vertelde me: "Dit is de eerste school waar iemand elke ochtend mijn naam zegt. Ik voel me hier mens."

Een nieuw begin is voor mij geen format dat elk jaar wordt gekopieerd. Het is een kans om opnieuw te kiezen voor nabijheid, voor helderheid, voor aandacht. De wereld buiten school is vaak hard en veeleisend. Laat school dan een plek zijn waar je adem mag halen.

Als directeur heb ik geleerd dat structuur belangrijk is, maar dat rituelen het hart vormen van een schoolcultuur. Een welkomstwoord, een persoonlijk kaartje aan nieuwe brugklassers, een teamontbijt op de tweede dag - het zijn die kleine dingen die laten zien: jij hoort erbij.

Een cultuur van welkom bouw je niet in één dag. Maar elk jaar, op die eerste ochtend, begint het opnieuw. En als we het goed doen, blijft het de rest van het jaar voelbaar.

Een wens voor een ander – de kracht van geven

Soms zijn het de kleinste dingen die het grootste verschil maken. Een warme gedachte. Een kaartje met een mooie gedachte voor een ander kind. Een wens voor iemand anders. En juist in die geest organiseerde Stichting Veilig Onderwijs ook afgelopen december weer de (kerst)wensboomactie - een hartverwarmende traditie die inmiddels op verschillende scholen diepe indruk heeft gemaakt. Dit jaar vond de actie plaats in samenwerking met

de Kiwanis Club Bilthoven, die met tomeloze inzet en steun het initiatief een extra feestelijk en betekenisvol karakter gaf.

Het was een succesvol duo - Frank en Erwin van de Kiwanis Club- dat samen met Natasja Huisman van Stichting Veilig Onderwijs vijf scholen in de regio Bilthoven bezocht. In de drukte van december reden ze van school naar school, met in de achterbak niet alleen kerstbomen, maar vooral:

aandacht, betrokkenheid en de oprechte wens om kinderen te laten voelen dat hun stem telt.

In elke school werd een boom geplaatst - geen gewone kerstboom, maar een boom met een speciale brievenbus. Leerlingen kregen wenskaartjes, met één uitnodiging: "Schrijf een wens, het liefst voor iemand anders." En dat deden ze. Massaal. Hartstochtelijk. En met een ongelooflijke diepgang.

Sommige kinderen wensten speelgoed voor hun zusje, een nieuwe bril voor hun klasgenoot, rust voor hun moeder, of een uitje voor de hele klas. Anderen schreven: "Ik hoop dat mijn buurman weer beter wordt," of: "Ik wens dat de oorlog stopt."

In januari werden kaartjes weer opgehaald. Honderden wensen, geschreven in kinderlijke hanenpoten, in zorgvuldig versierde letters, in schuchtere zinnen en mooie tekeningen. En toen begon het lastigste gedeelte: kiezen. Want hoe kies je uit zoveel pure wensen? "Het was zó moeilijk," vertelt Natasja. "Sommige wensen ontroerden ons tot tranen, andere brachten ons aan het lachen, en weer andere lieten zien hoeveel liefde kinderen in zich dragen voor anderen."

In nauw overleg met de scholen werd uiteindelijk een selectie gemaakt. Wensen die symbool stonden voor medemenselijkheid, voor verbinding. En in de weken die volgden werden die wensen werkelijkheid. Soms op een groot podium, niet altijd met toeters en bellen, maar met aandacht, warmte en erkenning. Veel verschillende wensen zijn in vervulling gegaan; van een reep chocolade voor een stille liefde tot een mooie fiets voor een klasgenoot. Kleine gebaren, grote impact.

De actie zou niet mogelijk zijn geweest zonder de hartelijke steun van De Kiwanis Club Bilthoven, en in het bijzonder Frank en Erwin. Niet alleen brachten zij middelen mee, maar vooral ook tijd, betrokkenheid en enthousiasme.

Ze luisterden, lazen, selecteerden mee - en stonden bij elke school niet als sponsors, maar als mensen die willen bijdragen aan een veiligere, warmere leefwereld voor kinderen. Daarvoor verdient De Kiwanis Club Bilthoven onze oprechte dank.

In een tijd waarin het soms lijkt alsof de wereld verhardt, was deze wensboomactie een ode aan zachtheid. Aan verbinding. Aan de kracht van kinderen die, als je ze ruimte geeft, verrassend wijs en liefdevol blijken te zijn.

En misschien is dat wel de mooiste les van deze actie: als we kinderen leren te geven, krijgen we daar iets onbetaalbaars voor terug.

Kiwanis®

De Kiwanis Club Bilthoven is een gezellige en actieve club van betrokken mannen die samen de handen ineenslaan voor het goede doel. Bij ons staan vriendschap, plezier en maatschappelijke betrokkenheid centraal. Kiwanis is een internationale serviceclub die zich richt op het ondersteunen van kinderen en lokale gemeenschappen, en dat doen wij met trots in de omgeving van Bilthoven.

*Samen maken we mooie herinneringen en zetten we ons in voor een ander. Een van onze jaarlijkse hoogtepunten is de organisatie van de **Gijs van Lennep Legend**, een autorally die niet alleen draait om prachtige klassieke auto's, maar vooral om het steunen van waardevolle initiatieven. Afgelopen jaar en ook dit jaar ondersteunen we met trots de **Mytyschool Ariane de Ranitz** in Utrecht, waar kinderen met speciale behoeften extra zorg en aandacht krijgen.*

*In het verleden droegen we ook bij aan projecten zoals het **Wilhelmina Kinderziekenhuis** en **Stichting Leergeld**. Daarnaast mochten we vorig jaar met veel plezier een bijdrage leveren aan **Stichting Veilig Onderwijs**. Ook dit jaar zetten wij ons hier graag opnieuw voor in.*

Vijf vragen aan ... #1

In deze rubriek reageert één van de experts verbonden aan Stichting Veilig Onderwijs, of een docent of leerkracht op een vijftal 'vaste' vragen over sociale veiligheid in het onderwijs. De rubriek is een voortzetting van de serie Zeven vragen aan ... die twee jaar terug met enige regelmaat in ons magazine verscheen.

Heidi Jacobs, PASSIE Expert in het onderwijs en werkzaam bij PASSIE protocol, bijt het spits af van deze nieuwe reeks en beantwoordde via e-mail de vijf vragen.

Foto: Heidi Jacobs
(bron: PASSIE protocol).

1 In hoeverre is sociaal veilig onderwijs een belangrijk item voor jou?

'Sociale veiligheid is een kernwaarde in mijn werk en die is gevoed door mijn opgroeien. Als kind en als puber heb ik me

nooit veilig gevoeld op school. Als achttienjarige startte ik op de PABO en ontdekte via stages in basisscholen dat ik leraar wilde worden. Mijn alertheid aangaande sociale veiligheid is vanaf dag één dat ik leerde en werkte als juf een heel natuurlijk

facet geweest. Veiligheid is ook een centraal thema in vele teamscholing.

'Al mijn ervaringen, opleidingen en hulpvragen dragen bij aan 'weten wie je bent' en hoe je vanuit veiligheid jezelf verhoudt tot de wereld. Als professional voel ik mezelf verantwoordelijk voor mijn eigen sociale veiligheid. Bij onveiligheid zoek ik hulp in mijn team.'

2 Waarom deel je jouw expertise met Stichting Veilig Onderwijs?

'Mijn collega Jose Lenders heeft mij jullie magazine aangereikt en mij dus verbonden met Stichting Veilig Onderwijs. Nu er vragen zijn vanuit jullie, merk ik dat het leerzaam is om hier mee aan de slag te gaan.'

3 Welke specifieke ondersteuning bied jij het onderwijs, gericht op sociale veiligheid?

'Ik werk sinds augustus 2024 als brugfunctionaris en cultuurmaker voor De Rijke Schooldag op bs De Regenboog

in Cuijk (www.deregenboogcuijk.nl/rijke-schooldag) en dat doe ik vanuit het PASSIE protocol. Tegelijk bouw ik een omgeving op waarin ik andere professionals kan trainen vanuit het PASSIE protocol (zie www.passie-protocol.nl).'

4. Welke opdrachten/projecten gericht op sociaal veilig onderwijs heb je onlangs uitgevoerd? Of welke voer je nu uit?

'Op bs De Regenboog is Positive Behavior Support (PBS) de basis voor een doelmatige, schoolbrede aanpak die zich richt op het versterken van gewenst gedrag en op het voorkomen van probleemgedrag. Het doel is het creëren van een positieve, sociale omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt en waarbij sociale veiligheid een belangrijke rol speelt.'

'PBS is een 'kapstok' waaraan alle schoolinterventies en methoden die met gedrag te maken hebben in een school opgehangen kunnen worden. Dingen die goed werken, worden vastgelegd en geïntegreerd in PBS. Dit zorgt ervoor dat succesvolle dingen niet verloren gaan. Ook wordt er samenwerking gezocht met ouders, jeugdzorg en gemeenten.

Het team van De Regenboog vormt met PBS een veilige sociale basis door de consequente aanpak en door

"Ik dacht dat ik weer als lastig kind gezien zou worden, maar dit jaar begon alles anders. Ze vroegen niet wat ik fout deed, maar wat ik nodig had."

Djayden (16), 4 vmbo-kader

een krachtige kartrekker, in dit geval is dat de directeur. In mijn werk kon ik vanaf dag één bouwen op de bestaande basis en omdat ik bekend ben met het programma. Dit ervaar ik als een goede bijdrage voor sociale veiligheid.'

'Op basis van het PASSIE protocol geef ik ouder-kind-trainingen. Daarin staan de kinderen centraal, maar de ouders doen met alle oefeningen mee. Op een speelse creatieve manier gaan we aan de slag met vragen als wat zijn jouw talenten en jouw dromen? Wat zijn jouw belemmeringen? Welke tools zet je in om belemmeringen los te laten? Welke nieuwe avonturen zien we je vervolgens beleven? Ieder maakt een persoonlijk avonturenboek en het duurzaam resultaat wordt bereikt omdat we werken vanuit het fysieke, emotionele en

mentale niveau. De praktijk laat zien dat de ouders die meedoen met de training verbonden raken bij andere momenten in het schoolgebeuren. En het allermooiste wat ze zeggen: Heidi, ik ben mijn passie kwijt en onze kinderen zijn nog zo lekker vrij. Tikkertje, huppelen, verstoppertje, zingen, tekenen, gevoelens benoemen en leren over stress; we leren en genieten er samen van!'

5. Is er voldoende aandacht in het onderwijs voor sociale veiligheid? Waarom wel/waarom niet?

'Als ik spreek vanuit mijn eigen praktijk, zeg ik volmondig ja. De Regenboog heeft als kernwaarden veiligheid, respect, betrokkenheid, samenwerking en eigenaarschap. Aan deze waarden wordt inhoud gegeven door alle betrokkenen.'

Docent maatschappijleer, Lisa de Bruin:

"In de eerste weken doe ik een oefening waarbij leerlingen hun 'binnenwereld' en 'buitenwereld' tekenen. Het levert gesprekken op die anders nooit gevoerd zouden worden."

Mijn klas, onze regels

Als mentor start ik elk schooljaar met één simpele vraag aan mijn klas: "Wat hebben jullie nodig om je hier veilig te voelen?" Het is een traditie geworden, mijn eigen ritueel van beginnen. Ik zet een groot vel papier op het bord, geef iedereen een stift, en we schrijven. Geen regels vanuit school, geen opgelegde protocollen. Alleen hun eigen woorden. Soms zie ik 'respect', soms 'rust', soms zelfs 'grappen mogen maken zonder uitgelachen te worden'. Dat laatste raakte me vorig jaar diep.

De eerste weken van het schooljaar zijn van onschatbare waarde. Daar wordt de toon gezet, de sfeer gevormd. In die weken bouw ik aan vertrouwen, want zonder dat fundament kan ik geen mentor zijn. Een goede mentor is meer dan een tussenpersoon tussen ouders en school. Het is iemand die luistert zonder oordeel, die aanwezig is zonder zich op te dringen, en die ruimte biedt zonder de controle te verliezen.

Ik geef elk kind een kaartje waarop ze anoniem iets mogen opschrijven over hoe ze zich voelen aan het begin van het jaar. "Ik heb buikpijn als ik naar school moet." "Ik mis mijn oude klasgenoot." "Ik hoop dat ik niet weer buitengesloten word." Deze boodschappen zijn rauw, eerlijk, en ze geven me als mentor richting. Ze dwingen me tot actie.

Mentoraat is geen vaste agenda, het is maatwerk.

Natuurlijk moeten we doelen stellen, resultaten behalen, loopbaanoriëntatiegesprekken voeren. Maar als de basis niet klopt, is alles wat daarna komt gebouwd op drijfzand. Daarom begin ik elk schooljaar niet met regels, maar met relaties. We spelen spellen, we doen rollenspelletjes, we houden een 'complimentencirkel'. Niet omdat het moet, maar omdat het werkt.

Een moment van vorig jaar blijft me bij. Een jongen die in de brugklas al bekend stond als 'lastig', kreeg van zijn klasgenoten de opmerking: "Jij bent eigenlijk heel grappig, maar je schreeuwt zo vaak dat we je niet begrijpen." Hij schrok. We gingen daarna samen in gesprek. Hij leerde zichzelf beter kennen, en de klas leerde hem begrijpen. Die sfeer van openheid ontstond niet vanzelf. Die creëerden we. Samen.

Een nieuw begin is voor mij niet slechts een datum op de kalender. Het is een kans om het anders te doen. Om te leren van het verleden, maar niet gevangen te blijven in oude patronen. Om ieder kind opnieuw te zien, los van zijn dossier of zijn geschiedenis.

Als mentor heb ik geleerd dat veiligheid niet begint bij regels, maar bij erkenning. En dat regels pas echt werken als ze gedragen worden door de groep. Mijn klas, onze regels - dat is meer dan een slogan. Het is een pedagogische keuze. En het werkt, elk jaar opnieuw.

Leerling

"Vanaf nu doe ik het anders"

Ik weet niet wat het precies was, maar op een dag had ik er gewoon genoeg van. Altijd te laat, altijd mijn huiswerk vergeten, altijd ruzie met docenten. Niet dat ik expres ongezellig ben, maar soms lijkt het alsof mensen al hebben besloten wat voor leerling ik ben.

In de zomervakantie dacht ik veel na. Over school, over wie ik wil zijn. En ergens voelde ik: als ik wil dat dingen anders gaan, moet ik zelf iets anders doen.

Dus ik kwam op de eerste schooldag op tijd. Met mijn spullen. En een glimlach. Dat klinkt stom, maar ik merkte dat het iets deed. Mijn mentor keek verrast. Mijn klasgenoten ook. En het voelde goed.

Natuurlijk is niet alles ineens perfect. Maar ik zie nu dat ik een keuze heb. Elke dag opnieuw. Een nieuw begin hoeft niet groot te zijn. Soms is het gewoon een andere houding. Of het lef om iemand weer aan te kijken.

Ik denk dat meer leerlingen dat nodig hebben: het idee dat het nooit te laat is om opnieuw te beginnen. Zolang er iemand is die zegt: "Ik zie dat je het probeert." Dat helpt. Echt.

Tussen vertrouwen en verwachting

Het nieuwe schooljaar begint voor mij altijd met een innerlijke tweestrijd: enerzijds het enthousiasme om opnieuw te mogen inspireren, anderzijds de onvermijdelijke spanning die hoort bij het loslaten van het vorige jaar en het ontvangen van een nieuwe groep leerlingen. Als docent Nederlands ervaar ik elk begin als een onbeschreven blad, maar tegelijkertijd weet ik dat sommige pagina's al zijn ingevuld - door eerdere ervaringen, vooroordelen, rapporten, en soms ook roddels in de personeelskamer.

opstellen. Maar wat ik vooral probeer, is ruimte maken voor verhalen. We lezen geen tekst zonder eerst te praten over wat die met je doet. Ik laat leerlingen korte dagboekfragmenten schrijven over hun zomervakantie - niet om te beoordelen, maar om te begrijpen.

Vorig jaar had ik een jongen in de vierde klas, Levi, die bij vrijwel elke les te laat binnenkwam en weinig motivatie toonde. Collega's vertelden me dat ik niet te veel energie in hem moest steken. Maar toen ik hem op een middag aansprak

maar ik wist waarom. En hij begon wél zijn opdrachten in te leveren - soms met fouten, soms onaf, maar altijd met inzet.

Een nieuw begin is voor mij ook een moment van herijken. Wat verwacht ik eigenlijk van mijn leerlingen? En durf ik ook verwachtingen los te laten, als de situatie daarom vraagt? Veiligheid in de klas ontstaat niet alleen door duidelijke regels, maar vooral door voorspelbaarheid, oprechte aandacht en het besef dat fouten maken erbij hoort.

Ik heb geleerd dat ik niet alles hoeft te weten, en dat ik soms sterker ben als ik me kwetsbaar opstel. Als ik durf te zeggen: "Ik weet het ook niet precies, zullen we samen kijken hoe we dit aanpakken?"

Vertrouwen en verwachting zijn als een weegschaal. Te veel verwachting zonder relatie leidt tot weerstand. Te veel vertrouwen zonder duidelijkheid tot vrijblijvendheid. De balans vinden, dat is de kunst. Elk jaar opnieuw.

Observatie van conciërge Peter (28 jaar op school):

"Je ziet ze elke ochtend weer: die schouders, die blikken. Als je dan gewoon even 'hé, goedemorgen' zegt, zie je soms iets ontspannen. Het lijkt klein, maar het is groot."

Ik probeer dat allemaal los te laten op dag één. Dat is niet eenvoudig. Een leerling die vorig jaar bekend stond als 'moeilijk' komt nu mijn lokaal binnen met eenzelfde houding, maar een ander kapsel. Ik dwing mezelf om opnieuw te kijken. Wie is deze leerling vandaag? Wat heeft hij of zij nodig van mij om zich gezien te voelen?

De eerste weken besteed ik meer tijd aan relaties dan aan literatuurgeschiedenis. Natuurlijk bespreek ik de lesdoelen, het PTA, de normering van

in de gang en simpelweg vroeg of alles oké was, begon hij te praten. Zijn ouders lagen in scheiding, hij sliep slecht, had moeite met concentratie. Vanaf dat moment veranderde onze relatie. Hij bleef te laat komen,

"Het complimentencirkel- ding voelde eerst raar. Maar toen een klasgenoot zei dat ik goed kan luisteren, was ik gewoon stil. Ik was dat niet gewend."

Sophie (14), 2 mavo

Je school, je lust en je leven

Waarom gaan we naar school?
We gaan naar school om elkaar
te ontmoeten, de rest doen we
thuis!!

Dat wordt onze toekomst.

Ik begon met de vraag: 'Waarom
gaan we naar school?'

Nu gaat het juist om de vraag
aan wie je het vraagt.

Leerkracht:

Mijn taak is kennis,
vaardigheden en andere
belangrijke zaken uit het
verleden en heden door te
geven aan de jongere generatie.
Wat we onderwijzen is geen
vaststaand feit. De onderwijs-
inspectie en het ministerie van
onderwijs brengen door de
jaren heen veranderingen aan
als het gaat om de inhoud van
wat we onderwijzen.
En die veranderingen blijven
maar komen.

Leerling:

Hoe we kennis, vaardigheden
en andere belangrijke zaken
uit het verleden en heden
doorgegeven krijgen is op zich
niet zo belangrijk. Er is zoveel
informatie te verkrijgen via de
diverse websites. Parate kennis

is eigenlijk niet zo nodig, je
zoekt gewoon die informatie op
die je nodig hebt.

Dus naar school gaan is meer
een sociale ontmoetingsplek.
Vandaar dat we ook veel kletsen
tijdens de lessen. Ontmoeten
is voor ons het samen zijn
en uitwisselen van ideeën en
gedachten.

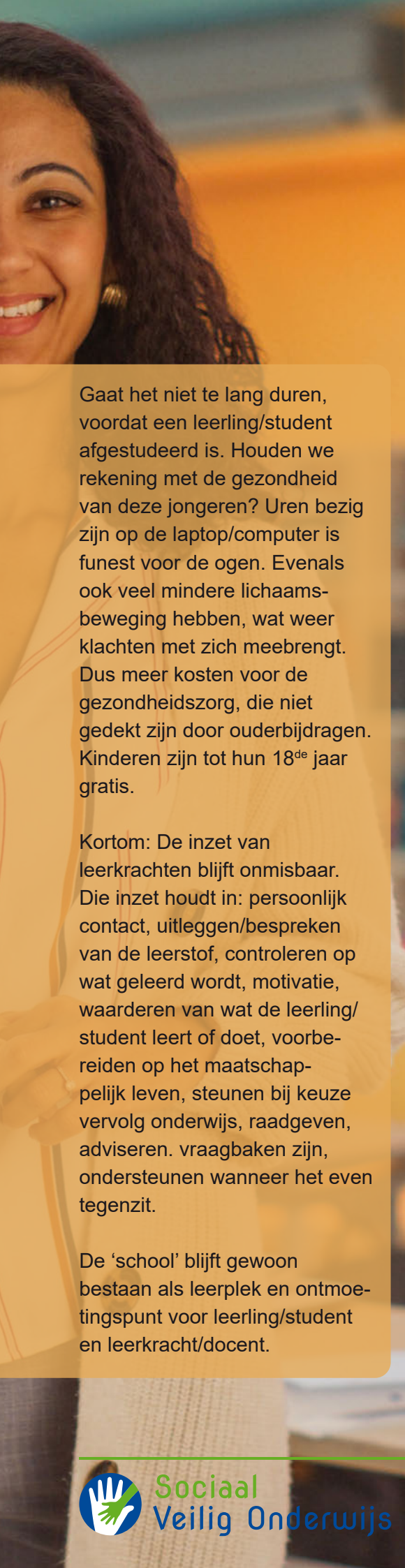
Gaan we verder mee in deze
gedachte dan zijn de leerlingen
van de toekomst meer
leerlingrobots. Echt leren is
verleden tijd, ze zitten voor het
beeldscherm met een opdracht.
De informatie verkrijgen ze via
de websites, en in het beste
geval hoeven ze nog maar een
aantal woorden in te toetsen.
De AI komt met een prachtig,
volledig en inhoudelijke (soms)
juist antwoord in de vorm van
een briljante tekst. En nog
foutloos ook. Het kan niet beter.
Waarvoor heb je dan die school,
die leerkrachten nog nodig?
Nog een ander voordeel van

deze gedachte is dat er geen
reistijd meer is naar school, dus
ook geen reiskosten meer, geen
uren zitten in die leslokalen,
geen lessen meer die uitvallen
door gebrek aan leerkrachten of
ziektes (stress) van leerkrachten.
Heerlijk zelf je dag indelen en
invullen. Misschien is er nog
een positief punt te noemen:
iedereen leert/studeert op zijn
eigen niveau. Geen ongelijkheid
meer tussen leerlingen
onderling.

Deze gedachte van deze
leerling levert een duidelijk
financiële besparing op:
Bezuinigingen op grote
gebouwen, aantal leerkrachten,
lesmateriaal en misschien nog
veel meer. Geld, geld uitgeven
is voor elk kabinet elk jaar weer
een grote zorg. Als we het dan
zo gaan doen, dan kunnen ze
bij het ministerie van onderwijs
flink veel geld besparen. Wat
een heerlijke gedachte.

Maar wat is de keerzijde van
deze gedachte: Staan we
wel voldoende stil bij deze
gedachte? Zijn de leerlingen wel
zo goed dat ze de motivatie om
te leren zelf kunnen opbrengen?

Dit is de éénnentwintigste column in de serie *Je school, je lust en je leven*.

Een zachte landing

Het begin van een nieuw schooljaar is een moment dat voor veel leerlingen beladen is. Sommigen kijken er reikhalzend naar uit: nieuwe kansen, nieuwe vrienden, nieuwe vakken. Maar voor anderen is het juist een bron van stress. Als schoolpsycholoog zie ik deze uiteenlopende reacties van dichtbij. De zomervakantie is voor een deel van de leerlingen een periode van rust, maar voor een ander deel is het juist een chaotische tijd geweest, waarin stabiliteit ontbrak. Wanneer zij weer terugkeren naar school, doen ze dat met een rugzak die voor buitenstaanders vaak onzichtbaar is.

Een nieuw begin vraagt om meer dan een introductiedag. Het vraagt om een bewuste keuze voor een zachte landing. Daarmee bedoel ik: geef leerlingen tijd om opnieuw te landen op school, voordat er druk wordt gelegd op prestaties. Begin niet met toetsen of projectdeadlines. Begin met verbinding. Begin met vragen: hoe gaat het met je? Waar kijk je naar uit? Waar zie je tegenop?

In de praktijk pleit ik bij schoolteams voor wat ik noem de 'drieweekse reset'. De eerste drie weken gebruiken we om te observeren, om elkaar te leren kennen, om veiligheid te creëren. Mentoren voeren korte één-op-ééngesprekken met leerlingen. Docenten starten met kennismakingsactiviteiten en groepsvormende oefeningen. En belangrijk: ook het ondersteuningsnetwerk draait direct op volle toeren. We wachten niet tot problemen escaleren, maar zijn zichtbaar aanwezig.

Een voorbeeld: vorig jaar begeleidde ik een meisje in de tweede klas, Esra. Ze had vorig jaar meerdere keren gespijbeld en was onzeker over haar terugkomst. We spraken haar direct in de eerste week. Niet om haar gedrag te corrigeren, maar om haar verhaal te horen. Ze vertelde over spanningen thuis en de angst om als 'moeilijk kind' gezien te worden. Door haar meteen serieus te nemen, konden we samen een plan maken waarin ze zich gesteund voelde. Ze miste sindsdien geen enkele les.

Wat ik ieder schoolteam wil meegeven is dit: veiligheid is geen randvoorwaarde, het is het fundament. Als we willen dat leerlingen zich ontwikkelen, leren, groeien - dan moeten ze zich eerst veilig voelen. Een nieuw begin biedt de kans om daar vanaf dag één aan te bouwen. Het kost tijd, aandacht en inzet. Maar het is de beste investering die je kunt doen.

Gaat het niet te lang duren, voordat een leerling/student afgestudeerd is. Houden we rekening met de gezondheid van deze jongeren? Uren bezig zijn op de laptop/computer is funest voor de ogen. Evenals ook veel mindere lichaamsbeweging hebben, wat weer klachten met zich meebrengt. Dus meer kosten voor de gezondheidszorg, die niet gedekt zijn door ouderbijdragen. Kinderen zijn tot hun 18de jaar gratis.

Kortom: De inzet van leerkrachten blijft onmisbaar. Die inzet houdt in: persoonlijk contact, uitleggen/bespreken van de leerstof, controleren op wat geleerd wordt, motivatie, waarderen van wat de leerling/student leert of doet, voorbereiden op het maatschappelijk leven, steunen bij keuze vervolg onderwijs, raadgeven, adviseren. vraagbaken zijn, ondersteunen wanneer het even tegenzit.

De 'school' blijft gewoon bestaan als leerplek en ontmoetingspunt voor leerling/student en leerkracht/docent.

Een nieuwe start in het schooljaar: reflecties en de PDCA-cyclus

TERUGBLIKKEN, LEREN EN VOORUITGAAN

Een nieuw schooljaar markeert altijd een spannend moment vol beloften en mogelijkheden, niet alleen voor de leerlingen, maar ook voor ons als leerkrachten. Het is een tijd van frisse start, nieuwe kansen en de vastberadenheid om het beter te doen dan voorheen. Maar een nieuw begin betekent ook terugkijken naar het verleden en leren van wat er eerder is gebeurd. Deze reflectie is cruciaal om te groeien en vooruitgang te boeken, zowel voor ons als voor onze leerlingen.

Terugblikken op het vorige jaar

Voor we aan een nieuw schooljaar beginnen, is het belangrijk om even stil te staan bij het vorige jaar. Wat ging er goed in onze lessen? Wat had beter gekund? Door deze vragen te beantwoorden, krijgen we inzicht in onze sterke punten en onze zwakke punten. Enkele vragen die jaarlijks op het lijstje kunnen staan zijn: of alle leerlingen voldoende gezien waren en ook of alle pesterijen adequaat zijn aangepakt. Misschien hadden we als leerkrachten moeite om de tijd te beheren, maar vonden we toch een manier om beter georganiseerd te zijn.

Reflectie stelt ons in staat om te leren van onze ervaringen. Het moedigt ons aan om eerlijk naar onszelf te kijken en te erkennen waar we zijn gegroeid en waar er nog ruimte is voor verbetering. Dit proces van zelfevaluatie is essentieel om vooruitgang te boeken en onze doelen te bereiken.

Geleerde Lessen

De lessen die we geleerd hebben in het vorige schooljaar vormen de basis voor onze groei in het nieuwe jaar. Misschien hebben we geleerd dat consistentie en doorzettingsvermogen belangrijker zijn dan perfectie. Of misschien hebben we ontdekt hoeveel productiever we zijn in ons onderwijs bij samenwerking met collega's en leerlingen.

Het is ook mogelijk dat we hebben geleerd hoe belangrijk het is om balans te vinden tussen ons professionele en persoonlijke leven. Te veel

focus op het werk kan leiden tot burn-out, terwijl te weinig focus onze effectiviteit als leerkrachten kan schaden. Het vinden van deze balans is een voortdurende uitdaging, maar een die cruciaal is voor ons algehele welzijn en succes.

De PDCA-cyclus: een hulpmiddel voor verbetering

Een nuttige methode om continue verbetering te bevorderen, is de PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act). Deze cyclus, oorspronkelijk ontwikkeld door Dr. W. Edwards Deming, wordt vaak gebruikt in kwaliteitsbeheer, maar kan ook effectief zijn in het onderwijs.

- **Plan:** Bepaal onze doelen en plan hoe we die willen bereiken. Dit kan betekenen dat we een lesplan maken, specifieke leerdoelen stellen of strategieën bedenken om zwakke punten aan te pakken.
- **Do:** Voer het plan uit. Dit is de fase waarin we daadwerkelijk aan de slag gaan met onze lessen en onze strategieën implementeren.
- **Check:** Evalueer onze voortgang. Kijk naar de resultaten van onze leerlingen en beoordeel of we op schema liggen om onze doelen te bereiken. Dit kan inhouden dat we cijferlijsten bekijken, feedback van leerlingen en collega's verzamelen of onze eigen voortgang bijhouden.
- **Act:** Onderneem actie op basis van de evaluatie. Als we merken dat we niet op schema liggen, passen we ons plan aan. Dit kan betekenen dat we onze lesmethoden veranderen, extra hulp zoeken of onze doelen bijstellen.

Door deze cyclus continu toe te passen, kunnen we onszelf steeds verbeteren en dichterbij onze doelen komen. Het helpt ons om systematisch en doelgericht te werk te gaan, waardoor we beter in staat zijn om onze uitdagingen aan te pakken en onze successen te vieren (vooral dat laatste niet vergeten!).

Vooruitkijken naar het nieuwe jaar

Met de lessen van het verleden en de PDCA-cyclus als hulpmiddel, zijn we klaar om het nieuwe schooljaar met vertrouwen tegemoet te treden. Stel ambitieuze maar haalbare

doelen, blijf reflecteren op de voortgang en wees bereid om de aanpak aan te passen wanneer dat nodig is. Onthoud dat elke stap, hoe klein ook, bijdraagt aan jouw groei en ontwikkeling.

Een nieuw schooljaar, nieuwe ronde, nieuwe kansen, zeker wat betreft de persoonlijke groei. Door te leren van het verleden, jezelf continu te verbeteren en met een positieve mindset vooruit te kijken, kunnen we het beste uit onszelf halen om daarmee een succesvol en verrijkend schooljaar te ervaren.

Tekst: Chris Reinders

DE STELLING

Onlangs verscheen het rapport *De Staat van het Onderwijs 2025*. Daarin ook een 'blik' op het welbevinden en de sociale veiligheid. We zijn benieuwd hoe jullie, de lezers van dit magazine, de onderstaande passage uit het rapport beoordelen en welke reactie die bij jullie 'uitlokt'.

'In het beleid op de onderzochte scholen (door de inspectie, red.) is er weinig tot geen aandacht voor hoe het gedrag van medewerkers de veiligheid kan versterken of ondermijnen. De focus ligt vaak op het gedrag van leerlingen in de gesprekken over veiligheid.'

(Bron, *De Staat van het Onderwijs 2025 – welbevinden en sociale veiligheid*).

Heidi Jacobs, PASSIE expert in het onderwijs en als zodanig ook verbonden aan Stichting Veilig Onderwijs, geeft op ons verzoek alvast een voorzetje.

'In mijn praktijksituatie op bs De Regenboog in Cuijk leren en werken alle kinderen, ouders, teamleden en externen vanuit het programma PBS (positive behavior support). Onze directeur is de kartrekker en scholing en activiteiten worden structureel ingezet vanuit het beleidsplan. Samen actief een veilige basis bieden staat

voortdurend merkbaar centraal. Het PASSIE protocol verdiept deze veilige basis. Je eigen gedrag als medewerker ga je onderzoeken vanuit je menszijn: Wie ben jij als onderwijsprofessional? Hoe laat jij je zien en horen aan kinderen? Juist in deze roerige tijd is werken in het onderwijs vaak een uitdaging. Hoe kun je vanuit alle dilemma's en uitdagingen blijven kijken vanuit verwondering, respect en betrokkenheid? Je gaat aan de slag met overtuigingen die je belemmeren om te zijn zoals je zou willen zijn en tools om deze los te laten.'

Ook reageren? Dat kan via chrisreinders@hetnet.nl in een mailtje van omstreeks 200 woorden.

Zie de mens achter het gedrag

De eerste schoolweken zijn voor mij als schoolmaatschappelijk werker een soort seismograaf: ik voel de trillingen die soms nog onder de oppervlakte liggen. Leerlingen die ogenschijnlijk normaal opstarten, kunnen van binnen worstelen met angsten, trauma's of sociale druk. Gedrag is vaak het enige dat we aan de buitenkant zien, maar zelden vertelt het het hele verhaal. Juist in de periode van een nieuw begin is het cruciaal om niet te snel te oordelen.

Ik herinner me een meisje, Amber, die op de tweede schooldag boos het lokaal uitstormde. De docent dacht aan een gedragsprobleem en meldde haar bij mij aan. Toen ik Amber sprak, bleek dat haar moeder net in een afkickkliniek was opgenomen. Ze zorgde thuis voor haar jongere broertje, deed boodschappen, kookte, hield het huis draaiende. School was voor haar geen prioriteit - niet uit onwil, maar omdat overleven op één stond. Als je dat weet, kijk je anders. Dan zie je geen probleemleerling, maar een kind in een te volwassen rol.

Een nieuw schooljaar is voor mij dan ook niet alleen een

administratief begin. Het is een sociaal-emotioneel kantelpunt. Leerlingen willen zich herpositioneren, nieuwe relaties aangaan, hun plek opnieuw bevechten of beschermen. Ik probeer juist in die periode zichtbaar te zijn, maar niet opdringerig. Niet elke leerling zoekt hulp, maar velen hebben er wel behoefte aan dat iemand beschikbaar is.

problemen'. Maar ik zeg altijd: we zijn er juist vóórdat het echte probleem ontstaat. Vroegtijdige aandacht voorkomt vaak uitval, conflict of verwijdering. De kracht van preventie zit in het opbouwen van vertrouwen. Dat lukt alleen als je investeert in relaties, in luisteren zonder haast, in aanwezigheid zonder oordeel.

Jeroen (12):

"Ik was bang dat ik niemand zou kennen. Maar we moesten op de tweede dag met z'n drieën een toren bouwen van rietjes. Toen zei iemand: 'Jij bent goed in plannen, jij mag de leider zijn.' Dat had nog nooit iemand gezegd. En ik dacht: misschien gaat het lukken hier."

Ik werk veel met signaleringsmethodes in samenwerking met mentoren. Bijvoorbeeld een wekelijkse check-in waarbij leerlingen op een eenvoudige schaal aangeven hoe ze zich voelen. Dat lijkt klein, maar het maakt groot verschil. Een jongen die drie keer op rij een 1 invult, valt op. En dan kunnen we handelen voordat het escaleert.

Een van de grootste misverstanden in mijn werk is dat wij er zijn 'voor de echte

Voor collega's heb ik één advies: wees nieuwsgierig. Vraag je af: wat zie ik, en wat zou daaronder kunnen zitten? Een leerling die weigert te werken is misschien niet lui, maar bang om te falen. Iemand die veel grappen maakt in de klas, verbergt misschien zijn onzekerheid. En degene die altijd 'stoer' doet, beschermt zich mogelijk tegen afwijzing.

Een nieuw begin is voor mij geen schone lei, maar een nieuw hoofdstuk. De rugzak van leerlingen is niet leeg, maar ik kan wel helpen die wat lichter te maken. Door te luisteren, door naast ze te staan, en door mijn collega's te helpen ook de mens achter het gedrag te blijven zien.

"In de eerste week durfde ik bijna niks te zeggen. Toen mijn mentor gewoon vroeg hoe het écht met me ging, voelde ik me opeens welkom."

Noa (15), 3 vmbo-t

Rituelen van herstart

Voor de meeste mensen is 1 januari het begin van iets nieuws, maar voor mij als teamleider onderbouw begint het jaar pas echt op de eerste maandag van het schooljaar. Die dag, die eerste bel, dat moment waarop honderden pubers hun nieuwe lokalen binnenstromen - dát is het ritueel van herstart waar ik ieder jaar naar uitkijk.

Wie ben jij, wat wil je leren, waar zie je tegenop?

Daarom organiseren we in week 1 een zogenaamde 'herstartweek'. Geen reguliere lessen, maar een programma waarin kennismaking, samenwerking en oriëntatie centraal staan. Niet alleen voor leerlingen, ook voor collega's. Nieuwe mentoren krijgen

tijdelijk een bovenbouwleerling als maatje, kwam via een alternatieve ingang binnen, en kreeg extra rustmomenten. Na drie weken draaide hij volledig mee. Die ruimte kunnen bieden is het voordeel van starten met rituelen in plaats van regels.

Als teamleider zie ik het als mijn plicht om systemen menselijk te houden. School mag geen fabriek zijn waar iedereen in dezelfde mal moet passen. Juist in de onderbouw hebben we de kans om bij te sturen voordat gedrag vastroest. Een leerling die nu leert dat hij ertoe doet, neemt dat gevoel mee de rest van zijn schoolloopbaan in.

Uitspraken van ouder (via ouderavond):

"Mijn dochter kwam thuis en zei: 'Mam, mijn mentor vroeg niet wat ik wil worden, maar wie ik ben.' Dat is een verschil van dag en nacht."

In de onderbouw gebeurt het fundament. Hier worden leerlingen gevormd, ontdekken ze wie ze zijn binnen een schoolcontext, en bouwen ze aan hun zelfvertrouwen - of verliezen het. Mijn rol als teamleider is om de juiste structuren, mensen en cultuur neer te zetten waarin leerlingen veilig kunnen experimenteren. Fouten maken moet niet alleen mogen, het moet aangemoedigd worden.

Een van mijn belangrijkste taken in de eerste weken is het 'weven van veiligheid'. Dat begint met de overdracht vanuit het basisonderwijs. Wat weten we al? Welke kinderen zijn kwetsbaar? Welke thuissituaties vragen extra alertheid? Maar belangrijker nog: wat willen we nog ontdekken? Ik geloof heilig in het stellen van open vragen.

bijvoorbeeld een duo-buddy, zodat ze altijd iemand hebben om op terug te vallen. Er zijn geen toetsen, geen cijfers, alleen aandacht voor de mens achter de leerling en de docent.

Ik denk terug aan vorig jaar, toen een brugklasser, Daan, op dag drie plots niet meer op school verscheen. Zijn mentor raakte meteen in gesprek met thuis. Daan bleek angstig te zijn, overweldigd door het onbekende gebouw, het drukke schoolplein, de nieuwe klasgenoten. Omdat we nog niet 'vast' zaten in roosters en toetsen, konden we flexibel reageren: hij kreeg

Een nieuw begin betekent voor mij dan ook: durven vertragen. Niet omdat we de lat lager leggen, maar omdat we weten dat veiligheid de springplank is voor groei. De eerste weken zijn daarvoor cruciaal. En rituelen - hoe klein ook - zijn het cement van een sterke schoolcultuur.

Dus ja, elk jaar opnieuw: de begroeting bij de poort, het persoonlijke welkomstkaartje, het mentoruur in de kring. Geen franje, maar fundament. Want als het begin klopt, volgt de rest vaak vanzelf.

"Er stond iemand bij de ingang die mijn naam wist. Dat had ik nog nooit meegemaakt. Toen dacht ik: misschien wordt dit jaar anders."

Lotte (14)

Vertrouwen als vertrekpunt

Als teamleider van de bovenbouw start ik elk schooljaar met één kernvraag aan mijn collega's: "Wat betekent vertrouwen voor jou in de klas?" Niet als loze reflectie, maar als vertrekpunt voor alles wat we dat jaar doen. In de bovenbouw zijn leerlingen geen kinderen meer, maar ook nog geen volwassenen. Ze balanceren op een smalle rand tussen zelfstandigheid en kwetsbaarheid. Juist daarom moet ons pedagogisch kompas scherp staan.

Waar in de onderbouw vaak wordt gefocust op veiligheid door structuur, is in de bovenbouw vertrouwen het dragende fundament.

leerlingen dragen dan al ballast van eerdere ervaringen: toetsenstress, prestatiedruk, twijfels over studiekeuze. Sommigen beginnen aan het laatste jaar van hun middelbare schooltijd met een gevoel van vermoeidheid in plaats van ambitie. Ik probeer dan vooral aanwezig te zijn - in de wandelingen, bij studielessen, in gesprekken met mentoren en ouders. Niet om te sturen, maar om af te stemmen.

We hebben het mentoraat in de bovenbouw bewust anders ingericht: minder administratie, meer aandacht. Elke leerling voert in de eerste maand een verdiepend startgesprek met

was vorig jaar vaak afwezig en leek school niet serieus te nemen. Tijdens het startgesprek bleek dat hij thuis mantelzorger was voor zijn zieke vader. Hij was vaak moe, soms wanhopig, maar had nooit om hulp gevraagd - uit schaamte. Door die context te kennen, konden we een aangepast programma opstellen. Hij slaagde uiteindelijk met vlag en wimpel, maar belangrijker nog: hij voelde zich gezien.

Vertrouwen is niet vrijblijvend. Het vraagt moed van leerlingen om zich uit te spreken, en lef van docenten om regels soms los te laten. Maar als het lukt, ontstaat er ruimte voor echte ontwikkeling. Dan worden cijfers niet het enige doel, maar een gevolg van groei.

Wat ik elk schooljaar opnieuw tegen mijn team zeg, is dit: laten we hoge verwachtingen houden, maar ook hoge betrokkenheid tonen. Want jongeren kunnen meer dan we denken - als ze weten dat we in hen geloven.

Een nieuw begin in de bovenbouw is geen herhaling van routines, maar een kans om opnieuw te kiezen voor menselijkheid, maatwerk en moed. Vertrouwen is geen eindpunt, het is het vertrekpunt. En als we daar samen mee beginnen, volgen prestaties vanzelf.

"Ik had nooit gedacht dat iemand op school zou merken dat ik slecht sliep. Maar de check-in met smileys liet zien dat ik drie keer verdrietig had aangekruist. Toen vroeg iemand er eindelijk naar."

Yassin (13), 2 havo

Vertrouwen dat leerlingen hun verantwoordelijkheid nemen, maar ook dat zij durven aangeven wanneer dat niet lukt. Vertrouwen dat collega's ruimte geven, maar ook grenzen bewaken. En misschien wel het belangrijkste: vertrouwen dat je als school niet iedereen over één kam scheert.

De eerste weken van het jaar zijn bepalend. Veel

zijn of haar mentor, niet over cijfers, maar over zelfbeeld, motivatie en drempels. Mentoren worden getraind in motiverende gespreksvoering, zodat ze echt kunnen aansluiten bij wat leeft. Want pas als je weet wie er tegenover je zit, kun je begeleiden in plaats van bijsturen.

Een voorbeeld dat me bijblijft: een leerling uit 5 havo, Ramin,

Loslaten in vertrouwen

Een nieuw begin in het onderwijs voelt voor mij als ouder vaak dubbel. Aan de ene kant wil ik mijn kinderen beschermen tegen alles wat ze kunnen tegenkomen op school: prestatiedruk, groepsdruk, onbegrip. Aan de andere kant weet ik dat ik ze alleen maar help door ze steeds een stukje meer los te laten.

Toen mijn oudste naar de brugklas ging, had ik meer spanning dan zij. Ze was enthousiast, nieuwsgierig, klaar voor een nieuwe wereld. Ik daarentegen had duizend vragen: zouden de docenten haar zien voor wie ze is?

Zouden haar klasgenoten haar accepteren? Zou ze zichzelf kunnen blijven?

In de weken die volgden, merkte ik dat loslaten niet betekent dat je er niet meer bent. Het betekent dat je vertrouwen uitstraalt, ook als je zelf twijfelt. Dat je vraagt hoe het ging, zonder te willen sturen. Dat je helpt zoeken naar oplossingen, maar niet alles wil fixen. En vooral: dat je blijft luisteren, ook als er stilte is.

Een nieuw begin is er niet alleen voor kinderen. Ook voor ouders is het elke keer opnieuw

schakelen. Je kind verandert - met elke schoolfase, elke overgang. En jij verandert mee. De rol die je hebt als ouder in groep 8 is een andere dan in de derde klas. En dat is soms pijnlijk, maar ook mooi. Het is groei - aan beide kanten.

Wat ik scholen wil meegeven? Nodig ouders uit om mee te denken, niet alleen als er problemen zijn, maar ook in de vormgeving van nieuwe fases. Maak ruimte voor het ouderperspectief - voor de zorgen én de hoop. Want wij willen, net als jullie, het beste voor onze kinderen.

Onderwijs als hergeboorte

Wat als we het onderwijs niet zien als een voorbereiding op het leven, maar als het leven zelf? Wat als elk nieuw begin in het onderwijs - of het nu een dag, een les, of een gedachte is - wordt opgevat als een moment van hergeboorte?

Onderwijs is in wezen existentieel. Het is een ontmoeting tussen mens en wereld, tussen leerling en betekenis. En elk begin - elk blanco schrift, elke nieuwe docent, elke onbekende vraag - draagt het potentieel in zich om ons opnieuw uit te vinden.

In de filosofie spreekt men over "nataliteit", een begrip van Hannah Arendt. Het idee dat de mens in staat is om iets radicaal nieuws te beginnen. Niet omdat het moet, maar omdat het kan. Omdat we geboren zijn met de mogelijkheid tot vernieuwing.

In het klaslokaal uit zich dat in iets eenvoudigs: een leerling die zich voor het eerst durft uit te spreken. Een docent die besluit een oude methode los te laten. Een schoolteam dat zegt: "We weten het even niet, maar we gaan het samen onderzoeken."

Een nieuw begin is dus niet alleen logistiek of pedagogisch - het is moreel en existentieel. Het is de keuze om te zeggen: dit moment telt. Wat vandaag gebeurt, doet ertoe. En wat gisteren was, hoeft niet allesbepalend te zijn.

Als we onderwijs durven zien als ruimte voor wording - in plaats van vorming alleen - dan krijgt elk nieuw begin betekenis. Niet als herhaling van het oude, maar als uitnodiging tot iets echts, iets onverwachts. En misschien zelfs iets moois.

Ruimte maken voor het onbekende

In het onderwijs praten we vaak over plannen, structuren en doelen. Begrijpelijk - een school moet draaien, er zijn leerlingen, ouders, inspecties. Maar soms vergeet ik bijna dat onderwijs ook een plek is van het niet-weten. Van ruimte, van stilte zelfs. En precies daar ligt volgens mij de kiem van een nieuw begin.

Om iets los te laten zonder dat je al weet wat ervoor in de plaats komt. Om vragen te stellen zonder het antwoord klaar te hebben. Om te vertragen, juist als alles sneller moet.

Ik geloof dat scholen pas echt kunnen bloeien als er ruimte is voor kwetsbaarheid. Voor reflectie. Voor eigenaarschap

Leerlingbegeleider Iris S. (schoolmaatschappelijk werk):

"Wat ik vaak zie, is dat leerlingen die zich terugtrekken in de eerste weken, later als 'ongeïnteresseerd' bestempeld worden. Terwijl ze in werkelijkheid aan het overleven zijn. Wij proberen juist in die eerste dagen zoveel mogelijk te signaleren. Een zachte landing is niet soft - het is strategisch."

Als bestuurder probeer ik te luisteren naar wat nog niet af is. Niet alleen naar prestaties en cijfers, maar ook naar wat er speelt in de onderstroom. Wat leeft er bij leerkrachten, bij leerlingen, bij ouders? Wat wordt er nog niet gezegd?

Een nieuw begin betekent voor mij: ruimte maken voor het onbekende. Dat vraagt moed.

op alle niveaus. Dat is geen luxe - het is noodzaak. Zeker in een tijd waarin het vertrouwen in systemen wankelt, moeten we bouwen aan vertrouwen tussen mensen.

Een nieuw begin is dan geen plan, maar een houding. En als we dat als bestuur, team en gemeenschap durven dragen - dan begint er echt iets nieuws.

"Het complimentencirkel-ding voelde eerst raar. Maar toen een klasgenoot zei dat ik goed kan luisteren, was ik gewoon stil. Ik was dat niet gewend."

Sophie (14), 2 mavo

Een brief aan de toekomst

Lieve toekomst,

Ik weet niet wie ik dan ben. Misschien iemand met een diploma. Misschien iemand die toch een andere weg koos. Misschien nog steeds zoekende.

Wat ik hoop, is dat ik durf. Dat ik blijf proberen, zelfs als iets mislukt. Dat ik mijn stem gebruik. Dat ik niet vergeet waar ik vandaan kom, maar ook niet blijf hangen in wat was.

Soms voelt school als een plek waar alles al vastligt. Maar ik wil mezelf blijven verrassen. Dingen leren die ik nog niet ken. Mensen ontmoeten die me iets nieuws laten zien.

Een nieuw begin is geen grote sprong. Het is een eerste kleine stap. Ik hoop dat ik die blijf zetten.

Groetjes,

Mij. Maar dan nog onderweg.

Wie Verdient de People Help the People Award 2025?

In een wereld waarin sociale veiligheid een steeds belangrijker onderwerp wordt, is er behoefte aan helden die zich inzetten voor een veilige leeromgeving voor iedereen. The People Help the People award erkent en beloont individuen, teams en scholen die opmerkelijke inspanningen leveren om een cultuur van respect, acceptatie en empathie te bevorderen.

Oorsprong

De People Help the People-Award is vernoemd naar de song van de Engelse singer/songwriter Birdy. Haar hit uit 2011 werd grijsgedraaid door Livia van Beelen. In maart 2012 maakte Livia na voortdurende pesterijen op dertienjarige leeftijd een einde aan haar leven.

In de afscheidsbrief aan haar ouders schreef zij: "Mij hebben jullie niet kunnen helpen, maar help alsjeblieft andere kinderen." De boodschap die zij achterliet, is gebaseerd op de song People help the People van Birdy. Die is bestemd voor iedereen en voor de hele wereld.

Stichting Veilig Onderwijs heeft in overleg met de ouders de People Help the People-Award in het leven geroepen.

Een onderscheiding die we willen uitreiken aan personen, teams, scholen die zich in het bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt bij het streven naar sociale veiligheid op school.

Nomineer nu uw helden voor de People Help the People Award 2025 en help ons om hun buitengewone inzet te erkennen en te vieren. Samen kunnen we een wereld creëren waarin elk kind veilig en met vertrouwen naar school kan gaan.

Samen Bouwen aan een Veilige Toekomst

Als we naar de toekomst van het onderwijs kijken, is het duidelijk dat onze collectieve

inspanningen om sociale veiligheid te bevorderen van vitaal belang zijn. Door samen te werken en elkaar te steunen, kunnen we een omgeving creëren waarin elk individu wordt gewaardeerd, gerespecteerd en geliefd.

Laten we samen de kracht van compassie en medeleven uitdragen en inspireren tot positieve verandering in het onderwijs. Samen kunnen we de wereld een veiligere plek maken voor alle kinderen.

Wie verdient volgens jou de People Help the People Award 2025? Nomineer ze vandaag nog en laat hun verhaal van hoop en moed schitteren voor de wereld!

Kijk voor meer informatie op www.stichtingveiligonderwijs.nl
Stuur je nominatie naar contact@stichtingveiligonderwijs.nl

Een nieuw begin – een psychologische benadering

Een frisse start. Een nieuwe kans. Een blanco bladzijde.

Een nieuw begin kan hoopvol voelen, maar ook spannend en onzeker. In het onderwijs, waar elk jaar, en soms elke dag, ruimte biedt voor vernieuwing, speelt het psychologische proces van “opnieuw beginnen” een essentiële rol. Niet alleen voor leerlingen, maar ook voor leraren, schoolleiders en ouders. Maar wat gebeurt er eigenlijk in ons hoofd als we een nieuw begin maken? En hoe kunnen we vanuit de psychologie beter begrijpen en begeleiden wat dit betekent in een schoolcontext?

De psychologie van een nieuw begin

De menselijke geest is sterk georiënteerd op ritmes, cycli en symbolische momenten. Denk aan de jaarwisseling, verjaardagen, de eerste schooldag of de start van een nieuwe baan. Zulke momenten vormen wat psychologen ‘temporal landmarks’ noemen: symbolische tijdstippen waarop mensen geneigd zijn gedrag te evalueren, oude gewoonten los te laten en nieuwe doelen te stellen. Deze landmarks helpen ons om psychologisch afstand te nemen van het verleden, inclusief fouten of mislukkingen en opnieuw richting te geven aan ons handelen.

In het onderwijs betekent dit dat elk nieuw schooljaar, elke overgang van groep of klas, en zelfs een nieuw project of lesmethode, niet alleen organisatorisch iets nieuws biedt, maar ook psychologisch werkt als een resetknop. Mits goed begeleid, kan zo’n reset krachtig zijn: het verhoogt motivatie, geeft ruimte voor gedragsverandering en opent perspectieven. Maar zonder steun of reflectie kan een nieuw begin ook overweldigend zijn, met gevoelens van angst, onzekerheid of prestatiedruk.

Hoop, motivatie en ‘future self’

Een kernbegrip dat onlosmakelijk verbonden is met een nieuw begin, is hoop. In de positieve psychologie wordt hoop gezien als meer dan optimisme. Het is een cognitief proces waarin mensen enerzijds doelen stellen (weten wat je wilt), en anderzijds over strategieën beschikken om die doelen te bereiken (hoe kom ik daar?) én geloven dat ze dat ook kunnen (zelfeffectiviteit). In het onderwijs heeft dit grote implicaties. Wanneer een leerling bijvoorbeeld het schooljaar begint met het gevoel “dit keer ga ik mijn best doen,” is dat niet zomaar een uitspraak. Het is een hoopvolle actie die vraagt om begeleiding. De vraag is: hoe zorgen we ervoor dat die hoop beklijft?

Hier komt het concept van het ‘future self’ (toekomstige zelf) in beeld. Leerlingen die een duidelijk beeld hebben van wie ze willen zijn en wat ze willen bereiken, blijken gemotiveerder, veerkrachtiger en beter in staat om uitstelgedrag tegen te gaan. Een nieuw begin is dus hét moment om met leerlingen in gesprek te gaan over hun toekomstbeeld. Wat voor persoon willen ze zijn dit jaar? Wat zijn hun dromen, hun waarden? En: welke concrete stappen horen daarbij?

Verandering vraagt veiligheid

Elke verandering, zelfs een gewenste, vraagt iets van het brein. Psychologisch gezien betekent een nieuw begin dat oude patronen losgelaten moeten worden. Dat vraagt cognitieve inspanning en soms ook rouw: het opgeven van het bekende of het vertrouwde. Voor sommige leerlingen en leerkrachten voelt een nieuw begin dan ook eerder als een verlies dan als een kans. Denk aan het verlaten van een fijne groep, het starten op een onbekende school, of het loslaten van een werkvorm die prettig werkte. Verandering roept onzekerheid op, en die onzekerheid activeert stresssystemen in het brein. Wanneer het gevoel van veiligheid onvoldoende aanwezig is, komt het leer- en aanpassingsvermogen onder druk te staan.

Daarom is psychologische veiligheid in het onderwijs cruciaal, zeker bij de start van iets nieuws. Een gevoel van vertrouwen, in jezelf, in anderen, in het proces, is de basis van elk leerproces. Het is belangrijk dat scholen bewust ruimte maken voor emoties rond een nieuw begin: niet alleen enthousiasme, maar ook twijfel, weerstand of verdriet mogen er zijn.

De rol van rituelen en routines

Een veelgebruikte manier om een nieuw begin te markeren én te begeleiden, is het inzetten van rituelen. Rituelen bieden structuur, betekenis en erkenning. Denk aan een openingsceremonie, een eerste-wekentraditie, een klasgesprek over doelen of zelfs iets eenvoudigs als een persoonlijke begroeting bij de deur.

Psychologisch gezien helpen rituelen bij het verwerken van overgangen. Ze bieden symboliek, waardoor mensen betekenis kunnen geven aan wat verandert. Ook vergroten ze het gevoel van verbondenheid, iets dat essentieel is om je veilig te voelen in een nieuwe context. Daarnaast zijn routines van grote waarde: vaste gewoonten bieden houvast te midden van het onbekende. Door al vroeg in het schooljaar routines op te bouwen, zoals duidelijke dagstructuren, vaste momenten voor reflectie of een herkenbare klasindeling verkleint de cognitieve belasting voor leerlingen, waardoor er meer ruimte is voor leren en ontwikkelen.

De kracht van reflectie

Een nieuw begin is pas echt waardevol als het gepaard gaat met reflectie. Wat ging goed in het verleden? Wat wil je anders doen? Wat heb je nodig om te groeien?

In de psychologie noemen we dit metacognitie, het denken over je eigen denken. Het aanleren van metacognitieve vaardigheden helpt leerlingen niet alleen bij leren, maar ook bij persoonlijke groei. Een goed begeleid nieuw begin is dus niet zomaar een frisse start, maar een kans op dieper leren over jezelf.

Leerkrachten kunnen dit stimuleren door middel van reflectieopdrachten, dagboekjes, coachgesprekken of groepsinterventies. Door ruimte te maken voor terugkijken én vooruitkijken, ontstaat er diepgang in de ervaring van een nieuw begin.

Herstel en tweede kansen

Een nieuw begin is soms niet gepland, maar noodzakelijk. Denk aan leerlingen die zijn vastgelopen, geschorst, of met een vervelende ervaring terugkeren op school. Ook voor hen is het essentieel dat een nieuwe start echt als zodanig wordt erkend.

Vanuit de herstelgerichte benadering binnen het onderwijs weten we dat herstel begint met erkenning, dialoog en relatieherstel. Een nieuw begin mag niet alleen formeel zijn ("je mag weer meedoen"), maar

moet ook emotioneel beleefd worden als kans op vergeving, hernieuwd vertrouwen en hoop. Hier ligt een belangrijke taak voor mentoren, intern begeleiders en schoolleiders.

Een nieuw begin voor professionals

Tot slot is een nieuw begin niet alleen iets voor leerlingen. Ook voor leerkrachten, schoolteams en ouders zijn er momenten waarop een reset nodig is. Na een moeilijk schooljaar, een conflict in het team, een burn-out of bij de start van een nieuwe aanpak.

Professionele ruimte geven aan die nieuwe start, door reflectie, dialoog, coaching en ondersteuning, is van groot belang. Want ook volwassenen zijn gebaat bij hoop, veiligheid en een toekomstbeeld dat hen motiveert.

Conclusie

Een nieuw begin is meer dan een datum op de kalender. Het is een psychologisch proces waarin hoop, motivatie, verandering en veiligheid samenkomen. In het onderwijs vraagt dat om bewustzijn: bij leerkrachten, bij teams, bij leerlingen én ouders. Alleen dan kunnen nieuwe kansen echt benut worden, en worden fouten niet gezien als eindpunt, maar als opstap naar groei.

Laten we dus elk nieuw begin koesteren. Niet alleen als frisse start, maar als moment van betekenis, verbondenheid en groei.

Terzijdes over sociale veiligheid in het onderwijs #2: poëzie met als thema pesten

Jan-Simon Minkema (75), Nederlandse (tekst) dichter, schrijver, acteur en zanger, is een periode in zijn jonge jaren 'ontzettend gepest'. Dat onthult hij op de site www.stoppesten.nl/jan-simon-minkema. Hij voegt eraan toe dat het een bron van inspiratie is geweest, maar dat het 'klote gevoel' nooit helemaal verdwijnt.

Zijn gedicht *Stop pesten nu* schreef hij naar aanleiding van de campagne 'Ik stop pesten nu'

van Stichting Stop Pesten Nu, waarin bekende Nederlanders werden opgeroepen zich in te zetten tegen pesten.

Maar Minkema is niet de enige die over pesten dichtte. Er wordt volop in dichtvorm geschreven over pestgedrag en de gevolgen ervan voor de scribenten. Op de site dichters.nl bijvoorbeeld. Het aangrijpende *Zelfmoord*, waaruit hieronder een fragment (bron: www.dichters.nl/pesten_gedichten), is één van de vele op die site.

*Zelfmoord al eens aan gedacht?
Sommige mensen hebben dat
gevoel.*

*Ik zelf ook had het zelf niet eens
verwacht.*

Maar nu is geluk mijn doel.

Als je wordt gepest is dat rot.

Je accepteert jezelf niet meer.

Je denkt dit is het lot.

Maar op een dag weet je het weer.

(...)

De teksten in de gedichten zijn soms vol ongeloof, soms vol boosheid, maar ze bieden ook troost en hoop. Zoals ook in liedjes en songs waarover in de vorige Ultima Verba.

Ik werd naar aanleiding van dat overzicht gewezen op het verhaal van Elias van Mourik (26), zanger en frontman van Mister E & The Mysteries. Hij is als kind vreselijk gepest, vertelde hij eind maart in AD Utrecht (ad.nl/utrecht). De weerslag ervan is te beluisteren in de songs op zijn solo EP *Better Than Yesterday*. Ook in het album *Shattered Romances* dat hij maakte met zijn band rept hij over de vroegere pesterijen en in hoeverre die zijn leven hebben beïnvloed. 'Muziek heeft me gered', stelt Van Mourik in het openhartige artikel.

Stop pesten nu

**Wat doe ik als ik hoor
dat iemand wordt gepest?
Vraag ik waarom? Waarvoor?
Of zwijg ik, als de rest...**

**Wat doe ik als ik weet
dat iemand wordt gepest?
Besef ik wel het leed...
Klinkt uit mijn mond protest?**

**Maak het verschil en start
vandaag nog, vraag ik u...
En roep met heel je hart:
Stop! Stop! Stop pesten nu!**

STOP pesten nu!
Jan-Simon Minkema

Nog meer poëzie of liedjes en songs over pesten?
Ik verneem graag titels en schrijvers/zangers/bands via chrisreinders@hetnet.nl.